

Zorgplicht

‘Dwingende reden van groot openbaar belang’

Zorgplicht duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening in de praktijk

Alle overheden in Nederland – Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen – hebben een zorgplicht voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Over de reikwijdte hiervan zijn in de praktijk veel vragen. Hoe werkt deze zorgplicht in de praktijk? Na de Gemeenteraadsverkiezingen staan veel nieuwe raadsleden en wethouders voor deze vraag. Drie wethouders – van Zwijndrecht, Horst aan de Maas en Voerendaal – laten zien hoe de zorgplicht drinkwater door de gemeente in de praktijk vorm krijgt.

Artikel 2 van de Drinkwaterwet legt de zogenoemde zorgplicht vast: 'Bestuursorganen dragen zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften door bestuursorganen geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang.'

Voor een goede invulling van deze zorgplicht is het essentieel dat overheden bij het opstellen van plannen, visies en programma's vroegtijdig het drinkwaterbelang meenemen en daarbij ook de drinkwaterbedrijven betrekken.

Reikwijdte verduidelijken

In de praktijk zijn er vragen over de toepassingsbreedte van de zorgplicht. Daarom is in de Beleidsnota Drinkwater vastgelegd dat het Rijk deze reikwijdte verder verduidelijkt, in aanvulling op de handreiking die het RIVM in 2018 heeft opgesteld voor drinkwaterbedrijven en overheden. In 2022 gaat het ministerie van IenW, samen met de partners uit de waterketen, aan de slag met deze verduidelijking.

Gemeenteraadsverkiezingen

Voor Vewin is dat – samen met de gemeenteraadsverkiezingen van medio maart – aanleiding om nader te kijken naar de invulling van de zorgplicht op gemeentelijk niveau. Hoe werken de gemeenten samen met onder andere de drinkwaterbedrijven om te zorgen voor de continuïteit van de drinkwatervoorziening? Hoe zorgen gemeenten ervoor dat de bronnen beschermd worden en de kwaliteit van het drinkwater kan worden gewaarborgd? En hoe maakt men afwegingen tussen drinkwater en andere belangen, zoals die van de landbouw, de industrie of de mijnbouw?

Zorgplicht Drinkwater – wat betekent dit voor u?

Het RIVM heeft in 2018 een leidraad gepubliceerd voor iedereen die zich bezighoudt met ruimtelijke ordening, water of milieu. Hierin wordt aangegeven dat de Drinkwaterwet bewust niet precies vastlegt wat bij de zorgplicht van de verschillende partijen wordt verwacht. Naast meer concrete wettelijke voorschriften kunnen overheden zelf kiezen op welke manier zij invulling geven aan de zorgplicht voor drinkwaterbronnen en voor de drinkwaterinfrastructuur. Ze hebben hierbij de keuze uit verschillende instrumenten.

Regels en de uitwerking daarvan in vergunningsvoorschriften zijn een voor de hand liggend instrument, omdat er getoetst kan worden aan concrete voorschriften. Maar dit is beperkt tot situaties waarvoor regels zijn opgenomen. De zorgplicht is bedoeld als uitgangspunt bij het formuleren van beleid, maar ook voor situaties waarbij regels ontbreken.

De zorgplicht krijgt vorm en inhoud door expliciet afwegingen te maken en gemotiveerd te kiezen voor een meer of minder vergaande invulling. Die afweging kan plaatsvinden in de ruimtelijke ordening, het waterbeheer, in het milieu-, landbouw-, energie- en mijnbouwbeleid en het beleid voor stoffen en producten.

De landelijke, regionale en lokale overheid heeft vooral met het ruimtelijk instrumentarium veel mogelijkheden om invulling te geven aan de zorgplicht. De omgevingsvisie, het omgevings- of bestemmingsplan, de vergunningverlening en de handhaving bieden opeenvolgend formulering, uitwerking en uitvoering van beleid waarin overheden hun afwegingen kunnen motiveren en de zorgplicht kunnen concretiseren.

In het algemeen geldt: 'Hoe eerder in de beleidscyclus de zorgplicht concreet wordt gemaakt, des te beter dit beleid kan worden uitgewerkt en uitgevoerd'. Er is dus veel beoordelingsvrijheid over de toepassing van de zorgplicht in een concrete situatie. Dit is gedaan om maatwerk mogelijk te maken, aldus het RIVM.

Ook de preventieladder uit de Beleidsnota Drinkwater biedt een kader om de beleidsuitgangspunten te vertalen naar concreet beleid. De preventieladder is bedoeld om een betere afweging mogelijk te maken van maatregelen ter bescherming van bronnen. Hiermee wordt stapsgewijs tot een keuze van maatregelen gekomen, van preventie, via aanpak aan de bron en beheersen/interceptie tot extra zuivering.

Uiteindelijk moet elke overheid dus haar eigen keuzes maken, waarbij ten minste expliciet wordt vastgelegd wat duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening in het betrokken gebied concreet inhoudt. Daarbij draagt vroegtijdig overleg met belanghebbenden en stakeholders bij aan een zorgvuldige belangenafweging en goede onderbouwing van een besluit.